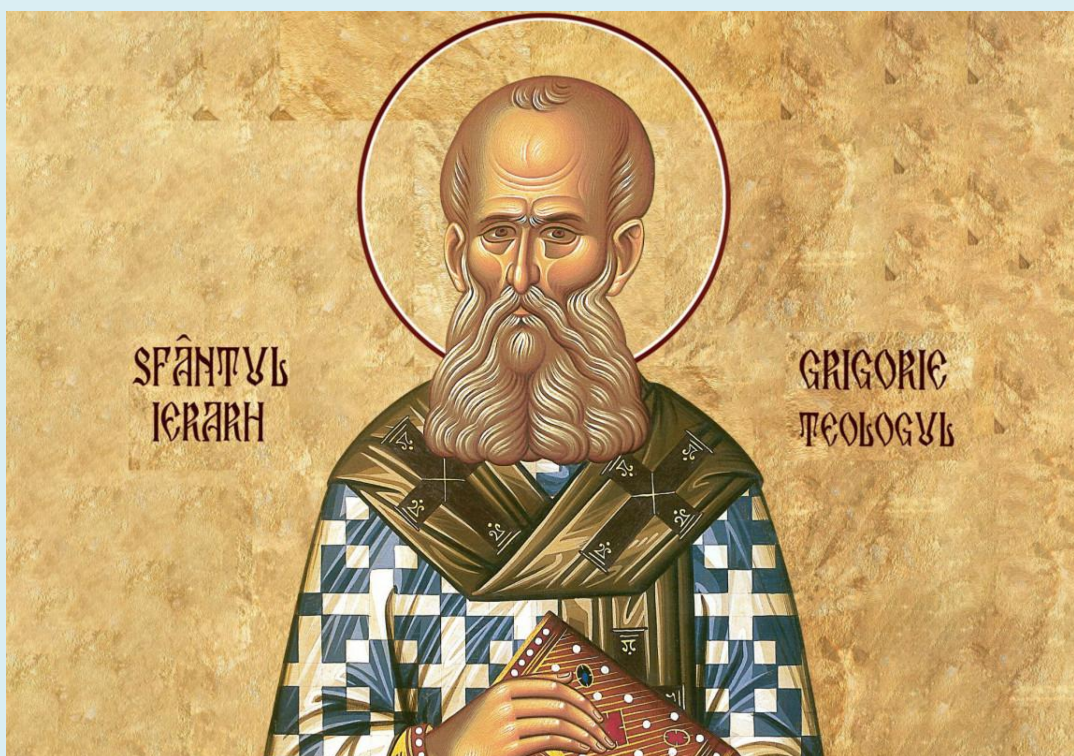
Acatistul Sfântului ierarh Grigorie Teologul

(19, 25, 30 ianuarie)

Materiale despre Sfântul Grigorie de Nazianz (Teologul):

https://archive.org/details/@steaemy?query=Grigorie+Nazianz+

https://independent.academia.edu/emystea/Sf-ier-Grigorie-Teologul

***

Rugăciunile începătoare

În numele Tatălui, şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin.

Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie !
Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie !
Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie !

Împărate ceresc, Mângâietorule, Duhul Adevărului, care pretutindenea eşti, şi toate le implineşti, Vistierul bunătăţilor şi Dătătorule de viaţă, vino şi te sălăşluieşte întru noi, şi ne curăţeşte pe noi de toată intinăciunea, şi mântuieşte, Bunule, sufletele noastre.

Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.
Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.
Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Preasfântă Treime, miluieşte-ne pe noi;
Doamne, curăţeşte păcatele noastre;
Stăpâne, iartă fărădelegile noastre;
Sfinte, cercetează şi vindecă neputinţele noastre, pentru numele Tău.

Doamne, miluieşte !
Doamne, miluieşte !
Doamne, miluieşte !

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Tatăl nostru, care eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău, vie împărăţia Ta, facă-se voia Ta precum în cer aşa şi pe pământ. Pâinea noastră cea spre fiinţă dă-ne-o nouă astăzi. Şi ne iartă nouă greşalele noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri. Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel rău. Că a Ta este Împărăţia şi puterea şi slava, a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Miluieşte-ne pe noi, Doamne, miluieşte-ne pe noi, că nepricepându-ne de nici un răspuns, această rugăciune aducem Ţie, ca unui Stăpân, noi, păcătoşii robii Tăi, miluieşte-ne pe noi.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Doamne, miluieşte-ne pe noi, că întru Tine am nădăjduit; nu Te mânia pe noi foarte, nici pomeni fărădelegile noastre, ci caută şi acum ca un Milostiv şi ne izbăveşte pe noi de vrăjmaşii noştri, că Tu eşti Dumnezeul nostru şi noi suntem poporul Tău, toţi lucrul mâinilor Tale şi numele Tău chemăm.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Uşa milostivirii deschide-o nouă,binecuvântată Născătoare de Dumnezeu, ca să nu pierim cei ce nădăjduim întru tine, ci să ne mântuim prin tine din nevoi, că tu eşti mântuirea neamului creştinesc.

Crezul

Cred Într-Unul Dumnezeu, Tatăl Atoţiitorul, Făcătorul cerului şi al pământului, al tuturor celor văzute şi nevăzute.
Şi întru Unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, care din Tatăl S-a născut, mai înainte de toţi vecii. Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, Născut, nu făcut, Cel de o fiinţă cu Tatăl, prin care toate s-au făcut.
Care pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire.S-a pogorât din ceruri Şi S-a întrupat de la Duhul Sfânt şi din Maria Fecioara Şi S-a făcut om.
Şi S-a răstignit pentru noi în zilele lui Pilat din Pont, Şi a pătimit şi S-a îngropat.
Şi a înviat a treia zi după Scripturi .
Şi S-a suit la ceruri şi Şade de-a dreapta Tatălui. Şi iarăşi va să vină cu slavă, să judece viii şi morţii, A cărui Împărăţie nu va avea sfârşit.
Şi întru Duhul Sfânt, Domnul de viaţă Făcătorul, care din Tatăl purcede,
Cela ce împreună cu Tatăl şi cu Fiul este închinat şi slăvit, care a grăit prin prooroci.
Întru-una Sfântă Sobornicească şi apostolească Biserică,
Mărturisesc un botez întru iertarea păcatelor,
Aştept învierea morţilor şi viaţa veacului ce va să fie. Amin !

Condacul 1

Pe marele ierarh şi apărător al Sfintei Treimi, veniţi toţi cu duhovniceşti laude să-l fericim şi din izvorul învăţăturilor lui luând cuvinte de laudă, să-i cântăm aşa: ***Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!***

Icosul 1

Astăzi ***darul cel în trei lumini al PreaSfintei Treimi să ne lumineze pe noi***, vrednice cântări de laudă să aducem la pomenirea slăvitului, îndreptătorului şi învăţătorului dreptei credinţe, zicând:
Bucură-te, tăinuitorul Sfintei Treimi;
Bucură-te, slujitorul cerescului Împărat;
Bucură-te, întărirea pravoslavei;
Bucură-te, steaua Bisericii prea luminată;
Bucură-te, luceafăr ceresc strălucitor;
Bucură-te, împărţitor de mir duhovnicesc;
Bucură-te, luminătorul cel din Treime al arhiereilor;

Bucură-te, prieten iubit al marelui Vasile;
Bucură-te, odraslă sfântă, din slăviţi părinţi născut;
Bucură-te, credincioasă slugă a lui Hristos;
Bucură-te, odor sfânt şi prea frumos;
Bucură-te, că Sfânta Treime lăcaş în inima ta a făcut;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul al 2-lea
Către tine alergând popoarele şi din învăţăturile tale cunoscând adevărata cale către cer, aşează în lumina Sfintei Treimi pe cei ce cu frică şi dragoste curată cântă: ***Aliluia!***

Icosul al 2-lea
Curăţenia şi înfrânarea iubind, aşa cum ai văzut în vedenie că cele două fecioare cinstite s-au numit pe ele, şi de la acelea ai învăţat viaţa cea fără de prihană, pentru care noi te cinstim aşa:
Bucură-te, păstor al fecioriei;
Bucură-te, iubitor al înfrânării;
Bucură-te, cinstitor al pustniciei;
Bucură-te, îndemnător al milosteniei;
Bucură-te, cel ce cu sabia înfrânării tai patimile;
Bucură-te, că pe oile tale la păşunea cea a faptelor bune le-ai povăţuit;
Bucură-te, că din întunericul iadului le-ai mântuit;
Bucură-te, că din izvorul ostenelilor tale turma ta o ai adăpat;
Bucură-te, că pildă te-ai făcut prin lumina faptelor bune;
Bucură-te, că smerenia lui Hristos ai urmat;
Bucură-te, că sarcina cea uşoară a lui Hristos tu întâi ai purtat;
Bucură-te, că apoi altora o ai arătat;
Bucură-te, că prin sudorile şi ostenelile tale Biserica lui Hristos ai curăţat;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul a 3-lea
Blând fiind la obicei din pruncie, bătrân s-a arătat, depărtându-se de la priveliştile şi petrecerile deşertăciunilor lumeşti, şi bună cuviinţa de la maica sa învăţându-se, în Biserica lui Dumnezeu ziua şi noaptea slavoslovea cântând: ***Aliluia!***

Icosul al 3-lea
Plin fiind de darul Sfântului Duh ai gonit eresul cel viclean al lui Machedonie, hulitorul Sfântului Duh, şi ruşinat l-ai depărtat de la Biserică, iar pe cei drept-cre-

dincioşi întărindu-i, pe cei rătăciţi întorcându-i, i-ai sfinţit cu pecetea Duhului Sfânt, iar ei fiind luminaţi cântau:
Bucură-te, păstorul cel bun;
Bucură-te, gonitorul eresurilor;
Bucură-te, că ai ruşinat pe Machedonie;
Bucură-te, că ai sfărâmat trâmbiţa eresurilor lui;
Bucură-te, cale nerătăcită celor drept-credincioşi;
Bucură-te, luminat propovăduitor al sfintei credinţe;
Bucură-te, cu marele Vasile împreună lucrător;
Bucură-te, pom înflorit în casa Domnului;
Bucură-te, al eresurilor surpător;
Bucură-te, al darurilor lui Hristos împărţitor;
Bucură-te, al credincioşilor apărător;
Bucură-te, al tuturor cald folositor;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul al 4-lea

Iubitorul de oameni Iisus, care a îmbrăcat cu putere de sus pe apostolii Săi în Ierusalim, ţi-a dat ţie putere tare asupra duhurilor şi eresurilor ca să le goneşti şi Biserica Sa cea sfântă şi ca o mireasă împodobită să o aduci Lui, cântând: ***Aliluia!***

Icosul al 4-lea

Vifor mare şi străin eres având Apolinarie, care rău înţelegea întruparea Domnului, pe toţi trăgându-i la pieire, l-ai gonit departe de turma ta, şi dogma întrupării Cuvântului lui Dumnezeu întărind-o propovăduia-I pe Cel născut din Fecioară, iar pe tine cinstindu-te zicem:
Bucură-te, luminătorul nostru;
Bucură-te, raza mântuirii noastre;
Bucură-te, păzitor al dreptei credinţe;
Bucură-te, sfeşnic cu lumină de aur;
Bucură-te, podoaba arhiereilor;
Bucură-te, a Bisericii bucurie şi pace;
Bucură-te, piatră nesfărâmată;
Bucură-te, turn neclintit al Bisericii;
Bucură-te, cetate tare împotriva vrăjmaşilor;
Bucură-te, armă asupra patimilor;
Bucură-te, minte cinstită;
Bucură-te, vas curat al darurilor Domnului;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul al 5-lea
Văzând vicleanul vrăjmaş odihna Bisericii a izvorât asupra ta ispite, necazuri şi izgoniri, iar tu cu darul lui Hristos ai vădit meşteşugirile celui meşter în răutate, şi ca un biruitor cântai: ***Aliluia!***

Icosul al 5-lea
Înţelegând poporul de ducerea ta de la dânşii, au ridicat glasuri de plângeri zicând: O! Părinte! Ducându-te de la noi, duci cu tine şi Sfânta Treime şi va ieşi din Cetate binecuvântarea. Şi socotindu-se ei sărmani, ziceau aşa:
Bucură-te, hrănitorul săracilor;
Bucură-te, slujitorul bolnavilor;
Bucură-te, odihna străinilor;
Bucură-te, mângâierea bătrânilor;
Bucură-te, ajutorul necăjiţilor;
Bucură-te, izbăvitorul năpăstuiţilor;
Bucură-te, viteazule biruitor;
Bucură-te, curăţitorul eresurilor;
Bucură-te, al plevelor eresuri curăţitor;
Bucură-te, arzător cu duhul în slujba lui Dumnezeu;
Bucură-te, scară care ne sui pe toţi la ceruri;
Bucură-te, cel ce cu părintească dragoste ai deschis mila la toţi cei ce au venit la tine;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul al 6-lea
Minunat între ierarhi te-ai arătat, că gura ta ca o praştie a gonit toate eresurile şi toate meşteşugirile viclene le-ai smuls din inimile credincioşilor, pentru aceasta Biserica împreună cu dânşii cântă: ***Aliluia!***

Icosul al 6-lea
Ritorii cei prea înţelepţi n-au putut sta împotriva cuvintelor tale celor arzătoare, când ai arătat în Biserică taina întrupării Fiului lui Dumnezeu, iar noi bucurându-ne cântăm:
Bucură-te, cap sfinţit;
Bucură-te, minte zburătoare în sferele cereşti;
Bucură-te, ochi neadormit;
Bucură-te, ostaş nebiruit;
Bucură-te, vorbitorule cu îngerii;
Bucură-te, petrecătorule cu apostolii;
Bucură-te, dănţuitorule cu mucenicii;

Bucură-te, lucrător cu mărturisitorii;
Bucură-te, al pocăiţilor mântuitor;
Bucură-te, al greşiţilor îndreptător;
Bucură-te, hrănitor duhovnicesc;
Bucură-te, ostenitor netrupesc;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul al 7-lea

Dumnezeiasca vestire a cuvintelor tale a înconjurat pământul ca un fulger învăţând pe toţi, Treimii întru unime şi unimii întru Treime să ne închinăm cântând: ***Aliluia!***

Icosul al 7-lea

Dorind înţelepciunea cea de sus, Cel Atotputernic ţi-a dat cununa darurilor şi frumuseţea cuvintelor ţi-a adăugat. Deci, noi luând din cuvintele tale aducem ţie această cântare:
Bucură-te, soare luminos;
Bucură-te, văzător al tainelor lui Dumnezeu;
Bucură-te, că împreună cu mucenicii ai mărturisit;
Bucură-te, că împreună cu cuvioşii pe Hristos ai mărit;
Bucură-te, că cele şapte soboare cu cuvintele tale s-au întărit;
Bucură-te, sabie de foc care tai eresurile;
Bucură-te, bisturiu care curăţi rănile nevindecate;
Bucură-te, chezaşul păcătoşilor spre mântuire;
Bucură-te, că din raza Sfântului Duh ai luat lumină;
Bucură-te, că în cetatea arhiereilor luminezi ca un luceafăr;
Bucură-te. prietenul cel bun al marelui Vasile;
Bucură-te, că amândoi adânci învăţături aţi lăsat în lume;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul al 8-lea

Toată cântarea ce se aduce pomenirii tale nu poate aduce mulţumirea cuvenită pentru cele multe şi frumoase osteneli cu care ai împodobit Biserica, iar turmei tale mântuire ai lăsat, pentru care îţi cântăm: ***Aliluia!***

Icosul al 8-lea

Bogat fiind de înţelepciune şi frumos grăitor, ai vărsat pe pământ sămânţa cea bună a Sfintelor Scripturi, pentru aceasta noi cinstim pomenirea ta zicând:
Bucură-te, prea înţelepte;
Bucură-te, prea fericite;
Bucură-te, arhiereule cinstite;
Bucură-te, podoaba Bisericii;

Bucură-te, gură cerească;
Bucură-te, minte apostolească;
Bucură-te, odraslă sfântă;
Bucură-te, slugă credincioasă a lui Hristos;
Bucură-te, văzător al tainelor dumnezeieşti;
Bucură-te, teologule prea dulce;
Bucură-te, mijlocitor către Dumnezeu;
Bucură-te, părintele Bisericii;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul al 9-lea

Cu totul fiind unit cu raza Duhului, tu sfinţite părinte afară de lume ai vieţuit, şi acum întru slava Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh luminat fiind, veselindu-ne cântare îţi aducem: ***Aliluia!***

Icosul al 9-lea

Sfârşindu-ţi călătoria vieţii in multe osteneli şi necazuri, te-ai mutat către Domnul. Deci, ca un prieten al Sfintei Treimi, fă rugăciune pentru noi care îţi cântăm:
Bucură-te, că mare dogmatic ai fost pentru Sfânta Treime;
Bucură-te, cel ce ai învăţat că Duhul de la Tatăl purcede;
Bucură-te, că împreună cu Tatăl şi cu Fiul, o Treime singură stăpânitoare ai arătat;
Bucură-te, lucrător al tainei Mântuitorului;
Bucură-te, cântător al slujbei Bisericii;
Bucură-te, către popor frumos grăitor;
Bucură-te, primitorul Sfântului Duh;
Bucură-te, că ai învăţat întocmirea fiinţei şi a firii;
Bucură-te, că teolog al Treimii te-ai arătat;
Bucură-te, cel ce prin cuvintele tale, izvor şi dulceaţă Bisericii ai rămas;
Bucură-te, cel ce cu osârdie sufletul tău ţi-ai pus pentru noi;
Bucură-te, că pe cel rău l-ai surpat;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul al 10-lea

"Cuvântul lui Dumnezeu cel slăvit de îngereştile cântări pentru noi a sărăci bine a voit", a spus marele ierarh popoarelor, "şi Fiul cel născut din Fecioară, ne-a învăţat a cânta: ***Aliluia!***"

Icosul al 10-lea

Săgeţile ereticilor cele aprinse în chipul văpăii stinge-le cu sfintele tale rugăciuni, ca mântuiţi fiind să te cinstim cu laude ca acestea:

Bucură-te, odor sfânt al Bisericii;
Bucură-te, tăinuitorule de cele cereşti;
Bucură-te, că pomenirea ta este plină de veselie;
Bucură-te, că ai fost plin de dumnezeiesc dar;
Bucură-te, că îndumnezeit te-ai făcut;
Bucură-te, că înfricoşate taine Dumnezeu ţi-a descoperit;
Bucură-te, căci Cuvântul Tatălui, Taina Întrupării Sale ţi-a descoperit;
Bucură-te, că teologia prin îngerul Său te-a învăţat;
Bucură-te, că podoaba Bisericii te-ai arătat;
Bucură-te, că acum slava lui Dumnezeu ai dobândit;
Bucură-te, că pământul cel înţelenit purtător de flori l-ai arătat;
Bucură-te, că dar sfinţit din buzele tale ai vărsat;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul al 11-lea

Luminată avându-ţi mintea cu nemăsurată pustie, curată de toată grija pământească o ai păzit, şi străbătând adâncurile Duhului întru veselie te bucuri acum cântând: ***Aliluia!***

Icosul al 11-lea

Cu dumnezeiască şi mai presus de fire putere ai învăţat ierarhe Grigorie pe toţi luminându-ne şi învăţându-ne a cânta aşa:
Bucură-te, Grigorie podoaba arhiereilor;
Bucură-te, a Scripturii celei vechi limpede tâlcuitor;
Bucură-te, al Testamentului Nou frumos grăitor;
Bucură-te, al Treimii apărător;
Bucură-te, al dogmelor descoperitor;
Bucură-te, al dumnezeieştilor taine învăţător;
Bucură-te, al bolnavilor tămăduitor;
Bucură-te, al scârbiţilor mângâietor;
Bucură-te, al năpăstuiţilor izbăvitor;
Bucură-te, al celor din ispite ajutor;
Bucură-te, al celor din închisori cercetător;
Bucură-te, al celor greşiţi lesne iertător,
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul al 12-lea

Lăudăm înţelepciunea ta, cinstim ostenelile tale, cântăm pomenirea ta, întru care Biserica cu cântări împodobindu-se, împreună cu poporul cel luminat prin învăţăturile tale cu mulţumire cântă lui Dumnezeu: ***Aliluia!***

Icosul al 12-lea

Cu bucurie cântă cetele cereşti întâmpinându-te, primindu-te, şi închinându-te, Sfintei Treimi: “intră întru bucuria Domnului tău ai auzit”. ***Auzi-ne şi pe noi care te rugăm să faci rugăciune pentru toată lumea, ca să se păzească Biserica de nevoi şi de eresuri, ca păzite fiind cu darul lui Dumnezeu să-ţi cântăm ţie***:

Bucură-te, singur păzitor al legilor tale;
Bucură-te, zid de apărare al Bisericii;
Bucură-te, liman lin celor învăluiţi în necunoştinţă;
Bucură-te, că tuturor ai deschis uşa mântuirii;
Bucură-te, că luminos ai arătat calea cea dreaptă;
Bucură-te, că ne duci de mână pe toţi spre cer;
Bucură-te, al nostru folositor;
Bucură-te, grabnic ajutător;
Bucură-te, că tuturor te-ai făcut ascultător, ca pe toate să le dobândeşti;
Bucură-te, al oilor tale bun păstor;
Bucură-te, al sufletelor noastre mântuitor;
Bucură-te, al trupurilor noastre ajutător;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul al 13-lea (de trei ori)

O, prea înţelepte ierarhe Grigorie, primeşte, această puţină rugăciune de mulţumire a noastră şi o du la tronul dumnezeirii şi cere de acolo pace lumii şi unire Bisericii, ca păziţi fiind în pace, cu mulţumire împreună cu tine lui Dumnezeu să-i cântăm: Aliluia!

Se zice din nou:

Icosul 1

Astăzi ***darul cel în trei lumini al Prea Sfintei Treimi să ne lumineze pe noi***, vrednice cântări de laudă să aducem la pomenirea slăvitului, îndreptătorului şi învăţătorului dreptei credinţe, zicând:

Bucură-te, tăinuitorul Sfintei Treimi;
Bucură-te, slujitorul cerescului Împărat;
Bucură-te, întărirea pravoslavei;
Bucură-te, steaua Bisericii prea luminată;
Bucură-te, luceafăr ceresc strălucitor;
Bucură-te, împărţitor de mir duhovnicesc;
Bucură-te, luminătorul cel din Treime al arhiereilor;
Bucură-te, prieten iubit al marelui Vasile;
Bucură-te, odraslă sfântă, din slăviţi părinţi născut;

Bucură-te, credincioasă slugă a lui Hristos;
Bucură-te, odor sfânt şi prea frumos;
Bucură-te, că Sfânta Treime lăcaş în inima ta a făcut;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul 1
Pe marele ierarh şi apărător al Sfintei Treimi, veniţi toţi cu duhovniceşti laude să-l fericim şi din izvorul învăţăturilor lui luând cuvinte de laudă, să-i cântăm aşa: ***Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!***

****

Patria Sfântului Grigorie, cuvântătorul de Dumnezeu (Teologul), era a doua parte a Capadociei, cetatea Nazianz, de unde se numeşte şi Nazianz. ***Părinţii lui erau de bun neam şi cinstiţi, tatăl său avea acelaşi nume de Grigorie, iar maica lui se numea Nona.*** Însă tatăl său era mai înainte în necredinţă, fiind născut de părinţi necredincioşi, din tată elin şi din maică evreică, şi amândurora le urmă în parte, atât cu rătăcirea elinească, cât şi cu necredinţa iudeilor, precum este credinţa cea rea a ipsistarilor.

Iar maica Sfântului Grigorie, fericita Nona, era creştină drept-credincioasă, născută din părinţi creştini, crescută din scutece întru dreapta credinţă şi în frica de Dumnezeu, care este începutul înţelepciunii; ea era bine învăţată, iar prin judecăţile lui Dumnezeu a fost însoţită cu bărbat necredincios, ca să-l aducă şi pe acela la sfânta credinţă şi să se sfinţească bărbatul necredincios, după cuvântul apostolului, prin femeia credincioasă, care lucru s-a făcut.

Fericita Nona, sfătuind totdeauna pe bărbatul său cu cuvinte de Dumnezeu înţelepţite şi cu dinadinsul rugându-se lui Dumnezeu pentru dânsul, l-a dus la creştinătate. Cu ajutorul lui Dumnezeu, i s-a făcut bărbatului ei o vedenie în vis că aceasta: i se părea cântând cuvinte din psalmul lui David, pe care niciodată nu le avea în gura sa, decât numai le auzea cândva de la soţia sa, care adeseori se ruga; el nici nu ştia cum să se roage şi nici nu voia aceasta. Iar cuvintele care se cântau de dânsul în vis, erau acestea:***Veselitu-m-am de cei ce mi-au zis: În casa Domnului vom merge.*** Cu cântarea aceea a simţit în inimă o mare plăcere; apoi, deşteptându-se, se veselea şi a spus soţiei sale. Iar ea înţelegând că singur Dumnezeu cheamă pe bărbatul ei la Sfânta Biserică, a început mai cu dinadinsul a-l învăţa credinţa creştină şi a-l povăţui la calea mântuirii.

Într-acea vreme, s-a întâmplat că Sfântul Leontie, episcopul Cezareei Capadociei, care mergea la sfântul sobor a toată lumea, cel din Niceea, să vină în cetatea

Nazianz; la acela a dus Sfânta Nona pe bărbatul ei. Deci, a fost botezat Grigorie chiar de mâinile arhiereului. Iar după primirea Sfântului Botez, a început viaţa cea curată şi plăcută lui Dumnezeu, precum se cade creştinului celui adevărat şi desăvârşit.

Atât de mult a sporit în dreapta credinţă şi în fapte bune, încât mai pe urmă a fost ales episcop al scaunului vacant din cetatea Nazianzului, de care lucru se va spune mai pe urmă. ***Cu un bărbat ca acesta vieţuind fericita Nona în cinstită însoţire şi dorind ca să aibă copii de parte bărbătească, înălţa rugăciuni cu dinadinsul Dătătorului tuturor bunătăţilor, ca să-i dăruiască măcar un fiu; pe care l-a făgăduit mai înainte de zămislire, ca altă dată Ana pe Samuil, ca să-l dea spre slujba lui Dumnezeu, Care i l-a dăruit.*** Iar Domnul, care face voia celor ce se tem de El şi ascultă rugăciunile lor, a împlinit cererea dreptcredincioasei femei şi în vis, prin descoperire dumnezeiască, înainte i-a arătat pe pruncul ce avea să se nască dintr-însa. Şi a văzut Nona înainte de naşterea fiului, ce fel va fi el, cum şi numele lui l-a ştiut.

Deci, după o vreme, a născut un copil parte bărbătească, şi l-a numit după numele tatălui său, Grigorie, precum în vis i se înştiinţase înainte. Apoi a dat mare mulţumire lui Dumnezeu şi purtării Lui de grijă a încredinţat pe pruncul cel născut, dăruindu-l lui Dumnezeu. Nu l-a botezat îndată, pentru că era în acele vremuri un obicei, ca cei mai mulţi creştini să amâne Botezul până la vârsta la care Hristos Domnul nostru s-a botezat în Iordan de la Ioan, adică până la 30 de ani. Mai pe urmă însă acel obicei, pentru pricini bine socotite, a fost înlăturat de acest Sfânt Grigorie, Cuvântătorul de Dumnezeu, Vasile cel Mare, de Grigorie de Nissa şi de alţi mari părinţi. Deci, ***pruncul cel născut, adică Sfântul Grigorie, nu a fost botezat îndată; ci după obiceiul cel vechi, ce era între creştini, s-a amânat botezul lui până la vârsta anilor Domnului nostru Hristos.***

Crescând pruncul în casa părinţilor, când a venit la vârsta de copil, îndată a învăţat carte şi crescând cu anii, creştea şi cu înţelepciunea, pentru că era, după numele său: isteţ la minte, deştept şi sârguitor în învăţături, încât întrecea pe cei mai vârstnici decât el; căci nu îi erau împiedicare anii cei copilăreşti la înţelegerea lucrurilor pe care le învăţau cei în vârstă. ***Iar obiceiul lui cel bun în copilărie se arăta bătrânesc; pentru că jucăriile şi glumele copilăreşti şi tot felul de privelişti, le-a urât cu totul, îndeletnicindu-se la cele mai bune, şi mai vârtos la învăţătură; cheltuindu-şi vremea, nu în deşertăciune.*** Şi după ce a venit mai în vârstă, dreptcredincioasa maică îl învăţa dreapta credinţă cu multe învăţături, spunându-i că el este rod al rugăciunii; căci cu rugăciuni osârdnice l-a cerut de la Dumnezeu şi că, chiar mai înainte de zămislire, l-a făgăduit la slujba Domnului.

Deci, bunul tânăr punea cuvintele cele de maică în inima sa şi i se lumina sufletul în credinţă, în nădejde şi în dragoste către Hristos, adevăratul Dumnezeu. Iar ***întreaga înţelepciune sufletească şi curăţia trupească a iubit-o foarte mult şi şi-a pus în gând, ca să-şi păzească cu dinadinsul fecioria sa până la sfârşitul său; iar la aceasta a fost povăţuit, pe de o parte de învăţăturile cele multe ale maicii sale iubite, iar pe de alta de o vedenie din vis ce i s-a arătat lui în anii tinereţii***, despre care singur mai pe urmă a povestit.

Pentru că, dormind odată, i se părea că vede stând aproape de sine două fecioare, îmbrăcate în haine albe, amândouă frumoase la vedere, şi amândouă de vârstă şi de ani potrivite, însă amândouă neînfrumuseţate cu podoabele cele din afară; pentru că nu cu aur, nici cu argint, nici cu mărgăritare, nici cu pietre de mare preţ şi mărgele scumpe, nici cu haine noi de mătase, nici cu brâie de aur nu se împodobeau, nici se mândreau cu frumuseţile feţei, nici cu potrivirea sprâncenelor, nici cu răsfirarea părului, nici cu altele de acestea, cu care fecioarele cele lumeşti se sârguiesc a vâna ochii tinerilor, spre a fi plăcute acelora, ci cu haine albe curate fiind îmbrăcate şi încinse cu cinste, având acoperite cu mahrame subţiri, nu numai capetele, ci şi feţele lor, privind cu ochii în jos şi roşindu-se cu obrajii de ruşine feciorească; apoi erau pline de curăţenie, buzele erau ca floarea trandafirului roşu şi cu tăcere multă arătându-se. Iar el văzându-le, a simţit mare bucurie în inima sa şi socotea că nu sunt dintre pământeni, ci din cei ce covârşesc firea omenească.

Acelea văzându-l că se bucură foarte mult de vederea lor, l-au cuprins cu dragoste. Apoi, întrebându-le el: "Cine sunteţi şi de unde aţi venit?"

Cea dintâi i-a spus că este curăţia, iar a doua s-a numit înfrânarea şi spunea că stau înaintea scaunului Împăratului slavei Hristos şi de frumuseţile cereştilor fecioare se îndulcesc.

Şi-i ziseră: "Fii de un gând cu noi, uneşte mintea ta cu mintea noastră, ca pe tine strălucit să te înălţăm la cer, în lumina cea aleasă, şi aproape de lumina cea fără de moarte a Treimii să te punem". Acestea zicându-i, s-au înălţat la cer, precum cu nişte aripi zburând în sus.
Iar tânărul Grigorie le petrecea cu ochiul plin de dragoste, până ce au intrat în cele cereşti, apoi deşteptându-se, şi-a simţit inima sa plină de negrăită plăcere şi veselie. Şi dintr-acea vreme s-a aprins cu duhul, spre paza cea cu osârdie a fecioriei sale, pe care cu multă înfrânare se sârguia a o păzi, fugind de toată hrana dulce, de beţii, şi de îmbuibări.

După naşterea Sfântului Grigorie, fericita Nona a mai născut şi alt fiu, anume Chesarie, şi o fiică, Gorgonia, pe care i-a crescut tot în dreapta credinţă şi învăţătura cărţii.

Iar fericitul Grigorie vrând să se deprindă desăvârşit cu frumoasa vorbire retoricească, filosofia scolasticească, şi cu toată înţelepciunea elinească cea din afară, ***s-a dus mai întâi în Cezareea Capadociei, şi acolo petrecând cu cei mai aleşi şi mai învăţaţi dascăli, s-a deprins în puţină vreme din destul la învăţături***; mai întâi că era foarte isteţ la minte, şi al doilea, avea multă sârguinţă, şi s-a ostenit peste măsură. Iar după ce a stat destulă vreme în Cezareea Capadociei, ***a plecat în Palestina***, unde erau într-acea vreme vestite învăţături şi avea acolo dascăl pe Fespesie retorul. Apoi ***s-a dus în Alexandria***, adunând de la mulţi bărbaţi comoara înţelepciunii şi cu înţelepciunea îmbogăţindu-se.

După aceasta, ***vrând să meargă în Atena***, s-a suit într-o corabie cu oameni necredincioşi.

Plutind el pe noianul mării, s-a ridicat o mare furtună, încât toţi plângeau deznădăjduindu-se de viaţa lor şi de moartea cea trupească; atunci Grigorie temându-se de moartea cea sufletească, plângea, de vreme ce nu era botezat, ci era numai catehumen; şi îşi aducea aminte de minunile lui Dumnezeu ce s-au făcut demult cu trecerea lui Israil prin Marea Roşie, apoi de mântuirea proorocului Iona din pântecele chitului; şi se ruga lui Dumnezeu cu tânguire, ca să-i izbăvească de înecare. Această primejdie provenită din învăluirile mării, s-a descoperit părinţilor lui în vis, care îndată stând la rugăciune, vărsau lacrimi fierbinţi către Dumnezeu, cerând ajutor pentru fiul lor ce înota în mare.

Dumnezeu, păzind pe robul său Grigorie spre folosul altora şi pregătindu-l spre întărirea Bisericii, a îmblânzit acea sălbatică învăluire, a certat furtuna şi valurile şi s-a făcut linişte pe mare. Şi toţi cei din corabie, văzându-se mai presus de nădejde mântuiţi de înecare şi scăpaţi ca din ghearele morţii, au preamărit pe Hristos Dumnezeu; pentru că ştiau, că prin chemarea numelui Celui Atotputernic şi cu rugăciunea lui Grigorie s-a alinat marea. Apoi, un tânăr din cei ce împreună pluteau, care era cunoscut şi iubit de sfânt, a văzut noaptea, în vremea furtunii, pe maica lui Grigorie, fericita Nona, umblând pe mare, apucând corabia, când se afunda, şi târând-o la uscat; şi a spus la toţi acea vedenie, după ce s-a făcut alinare şi toţi au mărturisit că este ajutător Dumnezeul lui Grigorie; au mulţumit şi au crezut în El.

Tatăl lui Grigorie, rugându-se în Nazianz pentru fiul său Grigorie, iar după rugăciune adormind, i s-a arătat iarăşi altă vedenie, şi anume: a văzut un diavol pregătind pierzarea lui Grigorie pe mare, iar Grigorie l-a apucat cu mâinile şi l-a biruit pe diavol. Dintr-această vedenie a cunoscut tatăl mântuirea lui Grigorie de înecare şi a dat lui Dumnezeu mulţumire, împreună cu soţia sa.
Grigorie, după aceea plutind fără primejdie, a ajuns la Atena, şi acolo petrecând în învăţătura cea din afară, a fost la toţi de mirare, pentru ascuţimea minţii sale şi pentru viaţa cea plină de înţelepciune. ***Apoi, nu după mult, a mers la Atena şi Sfântul Vasile, pentru învăţătura înţelepciunii. Şi erau amândoi, Grigorie şi Vasile, adevăraţi prieteni şi împreună vieţuitori. Una le era lor casa şi hrana, unul le era duhul şi aceleaşi obiceiurile, ca ale unor fraţi de o mamă. Deci, erau amândoi cinstiţi în Atena, căci în puţină vreme au întrecut pe dascălii lor şi ucenicii s-au făcut dascăli dascălilor lor.***

În acel timp Constanţiu, fiul marelui Constantin, împărăţea peste Roma şi peste greci (337-361), iar Iulian care mai pe urmă a fost împărat (361-363) şi depărtat de la Dumnezeu, învăţa cu ei filosofia, la Atena. ***De aceea, adeseori zicea Grigorie: "O! cât de mare răutate hrăneşte pământul Romei şi al grecilor!", pentru că vedea mai înainte ceea ce avea să se întâmple.***

Deci, petrecând Grigorie şi Vasile ani destui în Atena, şi trecând toată învăţătura desăvârşit, chiar şi mai presus de toată înţelepciunea atenienilor, Vasile s-a dus în Egipt, la părinţii insuflaţi, ca să înveţe înţelepciunea cea duhovnicească, precum scrie în viaţa lui. Iar Grigorie a fost ţinut de atenieni prin rugăminte şi puţin după Vasile stând acolo, a auzit că tatăl lui a fost ales episcop în Nazianz.

Deci, nezăbovind, s-a întors de acolo în patria tatălui său, ***după treizeci de ani de la naşterea sa şi a primit Sfântul Botez chiar din mâinile tatălui său, dar voia ca îndată să se lepede de lume, să se ducă în pustie; însă oprindu-se de tatăl său, petrecea lângă dânsul, acasă.*** Şi şi-a pus rânduiala ca niciodată să nu se jure, nici să cheme numele lui Dumnezeu în deşert, şi a păzit aceasta până la sfârşitul vieţii sale; neîncetat stătea la citirea dumnezeieştilor cărţi, apoi, în gândirea de Dumnezeu petrecând ziua şi noaptea, de multe ori vedea pe Hristos în vedenie.

După aceea, tatăl său cu sila l-a sfinţit ca preot şi încă voia ca să-l facă şi episcop, dar ***Sfântul Grigorie neprimind o vrednicie şi cinste ca aceea, şi liniştea monahicească dorind-o, a fugit în taină şi a mers la prietenul său, Sfântul Vasile; care şi el era acum preot şi avea în Pont o mânăstire cu o mulţime de monahi şi care a scris din Pont către Grigorie, cu dragoste chemându-l la sine. Deci, iarăşi amândoi, ca mai înainte în Atena, au început a vieţui împreună,***

unul pe altul având ca model de fapte bune şi unul altuia urmând. Deci, au scris împreună pustnicescul aşezământ al monahilor, petrecând acolo Sfântul Grigorie cu Sfântul Vasile, vreme destulă.

Murind Chesarie, fratele lui Grigorie, plângeau părinţii foarte mult după dânsul. Atunci a scris tatăl către Grigorie cu lacrimi, îndemnându-l să se întoarcă la dânsul, să-i ajute la bătrâneţe; iar fericitul Grigorie, pe de o parte voind a asculta pe tatăl său, iar pe de alta, văzând nevoia Bisericii, căci atunci Biserica era foarte tulburată de eresul lui Arie, de care şi tatăl lui Grigorie, fiindcă era neînvăţat, se vătămase în parte, a mers iarăşi din Pont în Nazianz şi ajuta pe bătrânul său tată în lucrurile bisericeşti şi în rânduielile casei, spunându-i despre rătăcirea lui Arie şi întărindu-l în dreapta credinţă.

După moartea împăratului Constanţiu, fiul lui Constantin, luând împărăţia Iulian, s-a împlinit despre dânsul proorocia lui Grigorie; căci mare răutate a făcut nelegiuitul acela, lepădându-se de Hristos şi ridicând prigonire asupra Bisericii Lui. Aceluia se împotrivea Sfântul Grigorie cu multe şi înţelepte scrisori ale sale, văzându-i rătăcirea şi pierzătoarea înşelăciune idolească, cum şi basmele elineşti cele mincinoase. Nu mult după aceea, murind acel rău călcător de lege, după dânsul a luat împărăţia dreptcredinciosul creştin Iovian (363-364), iarăşi a înflorit credinţa lui Hristos.

Iar după Iovian, urmând la împărăţie Valens arianul(364-378) şi pe mulţi vătămându-i cu credinţa cea rea, a tulburat Biserica lui Hristos; pentru că acum şi arhiepiscopul Eusebiu, fiind neiscusit în Scriptura cea dumnezeiască, a început a se clătina cu mintea, îndoindu-se de dreapta credinţă. De aceasta Sfântul Grigorie a scris către dânsul, sfătuindu-l să roage pe Sfântul Vasile, ca să se întoarcă din Pont în Cezareea, spre a fi ajutor împotriva celor răucredincioşi. Deci, a scris Sfântului Vasile, sfătuindu-l prieteneşte şi rugându-l ca, nepomenind mânia cea mai dinainte a lui Eusebiu asupra lui, să meargă în Cezareea, şi să ajute celor fără de ajutor, iar Biserica cea clătinată de arieni, iarăşi să o întărească. Astfel, ***Sfântul Grigorie, făcând pace între Eusebiu arhiepiscopul şi Sfântul Vasile, prin scrisorile sale, a ajutat Sfântului Vasile la întoarcerea în Cezareea Capadociei.*** Deci, îndată, prin venirea aceluia, arienii au fost ruşinaţi, încât unii au tăcut, iar alţii au fugit. Iar arhiepiscopul Eusebiu se bucura de Sfântul Vasile şi, în dragoste cu dânsul vieţuind, s-a sfârşit; iar în locul lui a fost ridicat la scaun de cei dreptcredincioşi, marele Vasile, chiar nevrând. Iar cei răucredincioşi neîngăduind aceasta şi cu zavistie pornindu-se, au făcut ca cetatea Tiana să se despartă de Cezareea, pentru că în Tiana era episcop Antim, care se făţărnicea că este dreptcredincios, dar cu fapta era eretic.

Acela cu alţi episcopi, de un gând cu sine, deosebindu-se de Vasile, s-a făcut mitropolit al Tianei; şi a făcut ca partea aceea a Capadociei să se despartă în două; s-au făcut apoi multe certuri acolo pentru despărţirea eparhiei. Văzând Sfântul Vasile luate din eparhia sa câteva cetăţi şi sate, a socotit astfel: *era între Cezareea şi între Tiana o cetate mică, Sasima, în aceea Sfântul Vasile voia să aşeze noul scaun de episcopie şi să pună acolo un bărbat drept-credincios; pentru că nădăjduia că astfel să potolească şi certurile, şi sufletele multora întru dreaptă credinţă să le păzească. Însă neavând bărbat iscusit, a trimis la Sfântul Grigorie prietenul său, rugându-l să primească sfinţirea episcopiei la scaunul cel din Sasima; pentru că nimeni nu era mai bun acolo, să întărească dreapta credinţă, precum era el.*

Sfântul Grigorie i-a scris, lepădându-se de ea cu totul; dar Vasile scriind de multe ori către dânsul şi necâştigîndu-şi dorirea, s-a sculat şi a mers singur în cetatea Nazianz, unde, sfătuindu-se cu bătrânul Grigorie, episcopul Nazian-zului, adică cu tatăl lui Grigorie, Vasile şi bătrânul Grigorie, au silit pe Gri-gorie fiul, să primească sfinţirea arhierească; deci, a fost pus cu sila episcop al cetăţii Sasimei. De care lucru înştiinţându-se Antim, mitropolitul Tianiei, care trăgea Sasima spre hotarul său, a dus acolo putere de oaste, ca să nu lase pe Grigorie la scaun şi străjuia drumurile venirii lui. ***Sfântul Grigorie venind acolo şi înştiinţându-se despre răutatea lui Antim şi despre puterea ostaşilor, s-a dus într-o mânăstire, unde slujea bolnavilor; apoi s-a sălăşluit în pustie, la dorita lui linişte.***

După câtăva vreme însă, iarăşi prin părinteasca rugăciune s-a întors în Nazianz, pentru că părinţii lui îmbătrâniseră şi le trebuia la bătrâneţe ajutor de la dânsul, fiindcă ei nu mai aveau alţi fii, afară de acesta singur, pentru că Chesarie, celălalt fiu al lor, murise; precum despre aceea mai înainte s-a pomenit. Asemenea şi fiica Gorgonia acum trecuse din cele de aici, şi acolo îngropară pe sora lor. Sfântul Grigorie cu cuvinte alese a cinstit-o; şi rămăsese singur la părinţi, ca o lumină a ochilor, şi nu era cu putinţă ca să nu asculte pe părinţii lui, ci era dator să le slujească la bătrâneţile lor, şi apoi, sfârşindu-se ei, să-i dea obişnuitei îngropări.

Întorcându-se iarăşi Sfântul Grigorie din pustie în Nazianz, Grigorie, tatăl lui, slăbind acum cu bătrâneţea, a voit ca, în viaţă fiind, să aşeze pe fiul său Grigorie ca episcop al Nazianzului; pentru care nu numai cu îndemnări şi cu rugăminte, ci şi cu jurăminte silea pe fiul său; iar el de grijă pentru bisericeştile rânduieli, nu se lepăda, supunându-se la porunca tatălui său, dar scaunul episcopiei nu voia nicidecum să-l primească.
"Nu este cu putinţă mie, o! părinte, neplecat fiind tu din viaţa aceasta, ci fiind viu, ca să primesc scaunul tău".

Iar tatăl nemaisupărându-l pentru luarea scaunului, ci numai grija pentru Biserică punând asupra lui, i-a zis: "Viu fiind eu, o! fiul meu, să fii toiag bătrâneţilor mele, iar după ducerea mea, vei face precum îţi va fi plăcerea!"

Nu mult după aceasta s-a sfârşit Grigorie, episcopul Nazianzului, tatăl Sfântului Grigorie, având pe scaunul episcopiei 45 de ani. Deci a vieţuit 100 de ani de la naşterea sa, şi a fost îngropat cu cinste, venind şi Sfântul Vasile cel Mare la îngroparea lui. Şi a rămas între cei vii numai Nona, maica Sfântului Grigorie, prietenul lui Vasile; dar nu după multă vreme şi aceea s-a odihnit întru Domnul, asemenea fiind de o sută de ani.

Îngropând Sfântul Grigorie pe ai săi sfinţi părinţi, s-a uşurat de grija pentru dânşii; apoi, vrând să scape şi de tulburare, de vreme ce îl silea poporul ca, după tatăl său, el să primească scaunul episcopiei, ***s-a dus în taină în Seleucia şi petrecea lângă biserica Sfintei celei dintâi Muceniţe Tecla.*** De acolo, ***fiind chemat cu rugămintea prietenească a marelui Vasile, a primit grija pentru casele de străini şi de bolniţe; pentru că Sfântul Vasile zidind case spre odihna celor ce nu aveau unde să-şi plece capul, aduna pe săraci şi bolnavi, văduvele, sărmanii şi străinii acolo, şi de hrana cea rânduită lor îngrijindu-se, a încredinţat iubitului său prieten grija pentru dânşii. Şi era Sfântul Grigorie hrănitorul săracilor, sprijinitorul bolnavilor şi odihnitorul străinilor.***

Într-acea vreme fiind tulburată Biserica lui Dumnezeu de eresul arienilor, încă de mulţi ani, ca o hidră cu nouă capete, vătăma pe mulţi; iar acum se mai ivise şi eresul lui Macedonie, hulitorul împotriva Sfântului Duh. Pentru că arienii mărturiseau pe Tatăl că este Dumnezeu necreat mai înainte de veci, iar pe Fiul creat, nu de o fiinţă cu Tatăl; iar macedonienii mărturiseau pe Fiul întocmai cu Tatăl şi huleau pe Sfântul Duh. Unii dintr-înşii numindu-L a fi făptură, nu Dumnezeu, şi nu-L preamăreau pe El; deci îi numea Sfântul Grigorie semiarieni, ca cei ce cinsteau pe Fiul, iar pe Sfântul Duh nu-L cinsteau. Şi se înmulţea acel eres mai mult în Constantinopol.

Apoi, cu sfatul de obşte al Sfântului marelui Vasile şi al altor mulţi credincioşi şi episcopi, Sfântul Grigorie, ca un bărbat înţelept şi puternic la cuvânt, a fost îndemnat să meargă la Bizanţ, pentru biruirea învăţăturii celei eretice şi pentru apărarea dogmelor celor drepte ale sfintei credinţe. Dar mai înainte de a merge la Bizanţ, Sfântul Vasile cel Mare îmbolnăvindu-se, s-a sfârşit; şi aşa s-a stins luminătorul a toată lumea. Pentru care Sfântul Grigorie, plângând mult şi cu cuvânt frumos cinstindu-l, a luat calea ce era înaintea lui şi ajungând la Bizanţ, cetatea cea împărătească, l-au primit drept-credincioşii cu bucurie. Acolo a aflat Biserica lui

Hristos împuţinată şi numărul credincioşilor lesne de numărat; de vreme ce, cea mai mare parte a cetăţii se dusese pe urma eresului şi toate bisericile lui Dumnezeu cele mari şi frumoase le ţineau ereticii; numai una mică şi veche, a Sfîntei Anastasia, nebăgată în seamă de dânşii, era lăsată dreptcredincioşilor.

Drept aceea, ***Sfântul Grigorie îndată înarmându-se împotriva ereticilor cu praştia cuvântului lui Dumnezeu - precum odinioară David împotriva Filistenilor -, biruia întrebările şi dogmele lor, pe care le rupea ca pe nişte pânze de păianjen; şi în toate zilele întorcea pe mulţi de la credinţa cea rea către dreapta credinţă; apoi, cu cuvintele cele înţelepte şi insuflate de Dumnezeu, în puţină vreme a înmulţit atât de mult Biserica lui Hristos, încât nu era cu putinţă a se număra. Iar numărul ereticilor se împuţina din zi în zi şi se împlinea ceea ce se scrisese în Sfânta Scriptură despre casa lui David şi a lui Saul: casa lui David se înălţa şi se întărea, iar casa lui Saul slăbea.***

Neîncetând răutatea arienilor şi a macedonenilor, s-a ridicat un eretic nou din Siria, cu numele Apolinarie, care înţelegea rău întruparea Domnului, propo-văduind-o a fi neadevărată, ca şi cum Hristos n-ar fi luat suflet, şi că în loc de suflet, avea dumnezeirea. Apoi, fiind bun vorbitor ereticul acela şi iscusit în înţelepciunea elinească, pe mulţi a înşelat cu eresul său; iar ucenicii lui străbăteau pământul, vânând pe cei neînvăţaţi şi atrăgându-i la pierzare, ca cu o undiţă. ***Iar bunul nevoitor, Sfântul Grigorie, avea iarăşi mare nevoinţă, luptându-se cu ereticii aceia şi cu cei căzuţi din dreapta credinţă, învăţându-i, rugându-i, şi pe unii păzindu-i în credinţă, iar pe alţii ridicându-i din cădere.*** Iar ucenicii lui Apolinarie, înconjurând poporul, cleveteau pe Sfântul Grigorie, ca şi cum Hristos ar fi despărţit în doi fii; apoi, mereu semănând o clevetire ca aceea, a pornit pe popor spre mânie şi răutate împotriva Sfântului Grigorie, pentru că şi picăturile de apă picând, adeseori, găuresc piatra.

Deci, cei ce nu puteau să priceapă meşteşugul cuvintelor eretice şi să înţeleagă adâncul tainelor lui Hristos, lupii şi ereticii erau crezuţi şi cinstiţi, în locul păstorilor şi bunilor învăţători; iar păstorul cel ce învăţa adevărul, se socotea ca un lup şi eretic. Şi făcând gâlceavă, aruncau pietre asupra sfântului, ca şi altădată iudeii asupra Sfântului întâiului Mucenic Ştefan, căci Dumnezeu a acoperit pe plăcutul său. Dar neîndestulându-se cu răutatea lor, l-au prins că fiarele şi l-au adus înaintea judecăţii eparhului cetăţii, ca pe un tulburător şi pricinuitor de gâlceavă şi de zavistie.

Dar sfântul, nefiind vinovat de nici o răutate, ci fiind blând şi smerit cu inima, într-atâta primejdie şi năvălire de popor, zicea către Dumnezeu: În numele Tău,

Hristoase, de voi merge chiar prin mijlocul umbrei morţii, nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine eşti. Iar eparhul ştiindu-i nevinovăţia şi văzând răutatea omenească cea nedreaptă, l-a lăsat liber; şi a ieşit mucenicul fără răni şi fără bătaie, ca un purtător de cunună, fără lovituri, având totuşi voinţă să pătimească pentru Hristos.

Cu nişte nevoinţe ca acestea şi cu lupta cea mare cu ereticii, strălucind Sfântul Grigorie, s-a făcut cunoscut tuturor; dar înţelepciunea lui era slăvită pretutindeni, şi a fost chemat de toată Sfânta Biserică cu un nume nou "Teologul", adică "Cuvântătorul de Dumnezeu", asemenea celui mai vechi cuvântător, adică Sfântului şi iubitului Ioan, ucenic al lui Hristos. Această numire de "Cuvântător de Dumnezeu", măcar că se dă de obşte tuturor celor mai mari învăţători şi arhierei, pentru că toţi au predicat cu dreapta credinţă Sfântă Treime; însă ***Sfântului Grigorie i s-a dat într-un chip mai ales, adică să se numească "Cuvântător de Dumnezeu", spre semn de biruinţă asupra acelor atât de mari şi de mulţi eretici; şi de atunci au început toţi a-l chema "Cuvântător de Dumnezeu".***

Deci, era foarte iubit de cei dreptcredincioşi şi toată mulţimea voia să-l aibă patriarh. Chiar şi Petru, patriarhul Alexandriei, care a luat scaunul după marele Atanasie, a scris acestui mare Sfânt Grigorie, Cuvântătorul de Dumnezeu, încredinţându-i scaunul cetăţii lui Constantin (379-381) ca unui păstor vrednic şi ca celui ce multe osteneli a suferit pentru Biserica lui Hristos. Dar îndată i s-a făcut împiedicare de oamenii cei răi în acest chip.

Era în Constantinopol unul din filosofii elini, anume Maxim, de neam egiptean, meşter în răutate, tare viclean şi înşelător. Acela venind la fericitul păstor Grigorie, Cuvântătorul de Dumnezeu, a lepădat nedumnezeirea elinească şi fiind botezat, s-a unit cu Sfânta Biserică; dar vieţuia cu vicleşug, acoperindu-se făţărniceşte cu cucernicia, ca şi cu o haină de oaie, iar înăuntru era lup; care lucru a fost descoperit mai pe urmă. Iar arhiereul lui Dumnezeu Grigorie, neştiindu-i vicleşugul lui şi întoarcerea de la păgânătate spre creştinătate socotind-o dreaptă, l-a făcut locuitor sub un acoperământ cu el; el însă, urmând lui Iuda, a gândit să se depărteze de părintele şi învăţătorul său şi să ridice război asupra lui şi luând ajutător al scornirii sale pe un prezbiter oarecare, netemător de Dumnezeu şi iscusit a ţese vicleşuguri. Cu acela a început cu vicleşug a se îngriji în taină cum ar putea să răpească scaunul patriarhiei Constantinopolului. Dar de vreme ce la un lucru ca acesta era trebuinţă nu de puţin aur, adică cu plată şi cu daruri să înduplece pe mulţi la împlinirea gândului său, de aceea pentru aur se îngrijea mai întâi, şi cu sporirea satanei şi-a câştigat dorinţa în acest chip.

A venit în Bizanţ un prezbiter din insula Tasos, aducând aur mult; voia să cumpere pentru o zidire oarecare lespezi de marmură, care se aduceau de la Procones; pe acela înşelându-l cu mari făgăduinţe, au luat aur destul, să le ajungă pentru săvârşirea vicleşugului scornit şi au trimis în taină la Alexandria multe şi mari daruri lui Petru patriarhul, episcopilor şi clericilor de lângă dânsul, rugându-l foarte mult să-i trimită la Bizanţ pe episcopii săi şi prin ei să ridice pe Maxim la scaunul patriarhiei. Petru amăgindu-se cu darurile, ca şi cum ar fi uitat de scrisoarea sa mai înainte către Sfântul Grigorie, s-a învoit îndată la rugămintea lor şi nezăbovind episcopii cei trimişi de dânsul, au venit din Egipt în Constantinopol, nespunând nimănui scopul lor, nici păstorului, nici clerului, nici la vreunul din boieri; iar în vremea cântării Utreniei, au intrat în biserică cu Maxim (Sfântul Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu, fiind cuprins de boală trupească în acea vreme) şi voiau să-l sfinţească pe Maxim ca arhiepiscop.

Înştiinţându-se aceasta îndată la toţi, degrabă s-au adunat prezbiterii, clericii şi popor mult, nu numai credincioşi, ci şi eretici, pentru că toţi, mirându-se de acea răutate tăinuită şi de hirotonia cea fără de rânduială, s-au aprins de mânie, şi strigau contra episcopilor ce veniseră, oprindu-i cu totul de la acel lucru nedrept cu adevărat. Iar ei cu ruşine ieşind din biserică, au intrat în casa unui om, şi acolo, făcând sfinţirea cea fără de lege, au propovăduit pe Maxim ca patriarh al Constantinopolului (380-381), având ajutor pe unii din clerici şi mireni, din care unii din greşeală erau despărţiţi de Biserică, alţii pentru plată, iar alţii prin făgăduinţă de daruri şi de cinstire erau înşelaţi; se ţineau lingă Maxim, întărindu-l în ascuns. Iar cei mai mulţi şi mai cinstiţi cetăţeni aprinzându-se, defăimau cu negrăite ocări şi dosădiri pe Maxim; dar şi pe Sfântul Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu îl prihăneau că a primit pe un om ca acela să vieţuiască în casă cu dânsul şi că de prieteşugul său l-a învrednicit.

Sfântul răspundea către dânşii, zicând: "Nu vă mâniaţi asupra mea, o! bărbaţilor, că bine i-am făcut aceluia, nevăzându-i mai înainte răutatea lui; pentru că nu suntem vinovaţi de aceasta, când nu cunoaştem mai înainte răutatea cuiva. Pentru că lucrul lui Dumnezeu este ca să ştie tainele omeneşti cele dinăuntru. Iar pe lângă aceasta, au nu prin lege ni se porunceşte ca să deschidem părinteşte şi cu dragoste mila noastră, la cel ce vine? Căci, zice Domnul: Pe cel ce vine la Mine, nu-l voi scoate afară. Mare lucru mi-a fost dat să văd, căci de la elineasca închinare de idoli, Maxim a fost adus la Botez şi în loc de slujitor al lui Heracles, s-a făcut slujitor al Sfintei Treimi, şi se arăta îmbunătăţit, deşi cu făţărnicie, precum acum s-a vădit făţărnicia şi răutatea lui; şi nu este al nostru lucru ca să cercetăm tainele acestea; pentru că nu intră în

omeneştile gândiri, nici ştim ce va să fie, fără numai când Dumnezeu ni le va descoperi. Noi numai la faţă căutăm, iar Dumnezeu în inimă".

Cu nişte cuvinte ca acestea potolindu-se poporul, cu mai multă dragoste s-a lipit de Sfântul Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu. Iar Maxim luându-şi soborul episcopilor celor din Egipt, care-l puseseră arhiereu, s-a dus la dreptcredinciosul împărat Teodosie cel Mare (379-395), fiind el atunci cu oastea în Tesalonic, de care apropiindu-se, cerea scaunul Constantinopolului. Căci de vreme ce ticălosul nu avea putere de la bisericeştile rânduieli, s-a gândit să aibă prin poruncă împărătească stăpânirea ocârmuirii bisericeşti, vrând mai ales să domnească decât să păstorească.

De aceea, dreptcredinciosul împărat, cu mare mânie şi îngrozire a izgonit de la dânsul pe Maxim şi pe episcopii care veniseră cu dânsul. Şi au plecat toţi în Alexandria, unde Maxim a început a face răutate. Căci cu mult aur umplând mâinile clericilor Bisericii din Alexandria, cu îndrăzneală şi fără ruşine zicea către patriarhul Petru: "Sau să mijlociţi scaunul Constantinopolului sau, de nu, de la al tău nu mă voi depărta". Şi săpa groapa patriarhului prin viclene meşteşugiri şi ar fi săvârşit răutatea sa, de nu s-ar fi înştiinţat despre aceea eparhul Alexandriei. Acela temându-se ca să nu se ridice vreo tulburare în popor, a izgonit cu necinste pe Maxim din cetatea Alexandria.

Sfântul Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu, fiind cuprins în Bizanţ de o boală trupească, s-a lepădat de grija pentru ocârmuirea Bisericii Bizanţului, voind să se ducă la casa sa părintească din Nazianz. Şi a făcut către popor cuvântul cel de pe urmă, învăţând să păzească credinţa fără de prihănire şi să facă lucruri bune. Iar poporul înţelegând că vrea să se ducă, şi-a ridicat glasul şi toţi plângeau, zicând cu o gură: "O! părinte, plecând de la noi, duci cu tine şi pe Sfânta Treime; căci, fără de tine nu va fi întru această cetate dreaptă credinţă".

Un glas ca acesta şi plângerea poporului auzind Sfântul Grigorie, a părăsit scopul său şi a făgăduit să petreacă cu ei până ce va fi venirea episcopilor. Pentru că era aşteptare ca, adunându-se episcopii, să aleagă la patriarhie un bărbat vrednic. Deci, pe acela îl aştepta sfântul, căci dacă ar fi văzut pe scaun un păstor drept-credincios, putea să se ducă întru ale sale.

În vremea aceea, dreptcredinciosul împărat Teodosie avea război cu barbarii, pe care biruindu-i, a venit în Constantinopol cu bucurie. Atunci ţineau Biserica cea sobornicească arienii, având patriarh pe Demofil (370-379). Iar credincioşii, precum mai înainte s-a zis, aveau o biserică mică şi veche, a Sfintei Anastasia.

Deci, chemând împăratul pe Demofil, îl îndemna, ca să primească mărturisirea cea dreaptă, iar de nu, apoi să se depărteze de la locul său. Iar Demofil împietrit fiind cu inima, a preferat să se lipsească de scaun, decât să se depărteze de la credinţa lui cea rea.

Atunci împăratul a dat Sfântului Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu şi adunării celei dreptcredincioase, sobornicească biserică, pe care arienii de patruzeci de ani o ţineau, cum şi celelalte biserici. Şi când arhiereul lui Dumnezeu a vrut să intre în biserică cu clerul şi poporul, mulţimea arienilor înarmându-se ca la război, stăteau lângă biserică, oprind intrarea credincioşilor; iar pe sfânt îl îngrozea cu moartea, apoi a momit un tânăr îndrăzneţ şi voinic, ca, apropiindu-se în taină de Grigorie, să-i înfigă sabia în pântece.

Atunci s-a făcut tulburare şi gâlceavă de arieni; şi cu adevărat ar fi făcut acel rău sfântului, dacă n-ar fi venit împăratul şi n-ar fi dus singur în biserică pe sfântul arhiereu. Deci, poporul celor drept-credincioşi, cu mare bucurie şi veselie a înălţat glasuri de laudă şi slavă lui Dumnezeu, vărsând lacrimi de bucurie, ridicând şi mâinile în sus, căci bisericile după atâţia ani, iarăşi şi-au dobândit a lor sfinţenie; iar către împărat striga cu o gură să pună pe scaunul patriarhiei pe Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu. Iar sfântul neputând singur să strige împotriva strigării poporului, cu mare glas, căci nu avea tărie din pricina bolilor trupeşti, a strigat printr-un oarecare cleric: "O! fiilor, acum este vremea de mulţumire şi de laudă lui Dumnezeu, Unul în Treime, pentru că ne-a ajutat, ca iarăşi să primim a noastră biserică; pentru aceasta acum să preamărim bunătatea Lui cea multă; iar pentru scaunul patriarhiei, vom rândui mai pe urmă altă vreme". Un răspuns ca acesta al arhiereului auzindu-l poporul, a încetat de a mai striga; şi după săvârşirea Sfintei Liturghii, s-au dus lăudându-L pe Dumnezeu, iar arienii au tăcut ruşinaţi.

Binecredinciosul împărat Teodosie, foarte mult cinstea pe Sfântul Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu, ca pe un tată al său; dar el se ducea mai rar la împăratul, aducându-şi aminte de cuvintele lui Solomon, care zic: ***Rar adu-ţi piciorul înăuntru la prietenul tău, ca nu cumva săturându-se de tine, să te urască. Iar sârguinţa sfântului era ca de-a pururea să înveţe pe popor, să cerceteze pe cei bolnavi şi să-i tămăduiască, să ajute năpăstuiţilor, să sprijinească pe cei neputincioşi şi să-şi cureţe turma sa de vătămările eretice.*** Ieşea uneori la sat, iubind liniştea şi tămăduind puţin prin odihnă bolile sale cele dese, ca trupul lui să nu slăbească de celelalte osteneli. Apoi, stăpânind mari averi bisericeşti, nici un ban nu şi-a oprit sieşi şi nici nu cerceta pe iconomii bisericeşti, cât au adunat şi cât au cheltuit; pentru că lucrul acela nu-l socotea că este al

episcopului, ci al boierilor. Pe toţi îndemna să-şi păzească conştiinţa curată pentru Dumnezeu.

Apoi, slăbind de ostenelile cele de-a pururea şi de bătrâneţe, s-a îmbolnăvit odată şi zăcea la pat; de care lucru înştiinţându-se poporul, au venit să-l cerceteze, iar el şezând în pat, întreba: "Ce voiţi, fiilor? Care este pricina venirii voastre la mine?". Iar aceia, închinându-se, îi aduceau mulţumire pentru ostenelile lui cele multe; căci a curăţat cetatea de eresuri şi a întors iarăşi la dreapta credinţă sfintele biserici, pe care de mulţi ani le ţineau arienii; că atât de mult bine a făcut tuturor, prin învăţătură şi prin păstoresca grijă cea pentru toţi; iar după aceea îi ziceau: "Acum, o! părinte, de te vei duce la Dumnezeu, să te rogi pentru turma ta, pentru binecredinciosul împărat şi pentru toată Biserica". Dar sfântul spunându-le că boala sa nu este spre moarte şi învăţându-i după obicei, i-a slobozit.

Ieşind aceia, a rămas un tânăr, care stând la picioarele sfântului, cu lacrimi şi cu tânguire îl ruga, să-i ierte greşeala. Iar sfântul întrebându-l care este greşeala lui, tânărul nu răspundea nimic, ci numai se tânguia şi cerea iertăciune. Iar unul din cei ce stă înaintea lui a zis: "Acesta este ucenicul tău, o! părinte, care prin îndemnarea ereticească a vrut să înfigă sabia în pântecele tău, dar Hristos te-a apărat; deci, acum iată se căieşte şi cere iertăciune".

Sfântul a zis tânărului: "Domnul nostru Iisus Hristos să-ţi fie milostiv, o! iubite, şi să-ţi ierte greşeala, dar de acum să fii al nostru; lasă-ţi eresul şi apropie-te de Hristos Dumnezeu şi slujeşte Aceluia cu credinţă". Şi astfel a liberat cu iertăciune pe tânărul acela; de care lucru înştiinţându-se toată cetatea şi minunându-se de bunătatea lui, cu mai multă dragoste s-au aprins de dânsul.

După aceasta, au început a se aduna episcopii în Bizanţ, pe de o parte pentru alegerea patriarhului cetăţii împărăteşti, iar pe de alta ca eresurile, prin al doilea sinod din toată lumea, să le dea anatemei. Şi adunându-se episcopi credincioşi, 150, printre care era începător Sfântul Meletie antiohianul; atunci, Sfântul Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu, chiar şi nevrând, fiind bolnav şi plângând, a fost pus pe scaunul patriarhiei, rugându-l împăratul şi tot poporul. Apoi nu multe zile trecând, preasfinţitul Meletie, patriarhul Antiohiei (360-381) îmbolnăvindu-se, s-a dus către Domnul.

Atunci au venit îndată episcopii din Egipt şi din Macedonia şi nu îngăduiau aşezarea lui Grigorie, de vreme ce fără de dânşii este ales, şi ziceau că nu după lege este punerea lui, că nu de patriarhul Alexandriei, ci de al Antiohiei este pus; pentru că scaunul Alexandriei, după al Romei era întâi, şi pe acela trebuia să se aşeze

patriarhul Constantinopolului; deci, se făcuse multă neînţelegere şi gâlceavă între episcopi, unii zicând că după dreptate este punerea lui Grigorie, iar alţii împotrivindu-se; şi aşa episcopii se gâlceveau unul cu altul.

Sfântul Grigorie, văzând cearta care era între episcopi pentru el, le-a ţinut în sobor o cuvântare, zicând: ***"Eu, păstori sfinţiţi şi cinstiţi, n-am poftit să am începătoria acestei Biserici a Constantinopolului; cu toate că această Biserică a crescut şi s-a întărit cu ale mele sudori şi osteneli, era destul să dăruiesc acelea lui Dumnezeu, şi de la El să aştept răsplată; totuşi dragostea turmei celei cuvântătoare şi judecata arhiereilor cea de obşte m-au silit să primesc scaunul; acum însă aud pe mulţi că nu mă voiesc pe mine. Deci, să ştiţi, că nu caut nici bogăţii, nici scaun înalt şi cinste şi nici că doresc a mă numi patriarh al Constantinopolului; iată, fără de mâhnire, voi ieşi din episcopie; iar voi sfătuiţi-vă şi faceţi cele plăcute vouă; mie de mult îmi este plăcută pustia, pentru că cei ce mă lipsesc de scaun, nu mă lipsesc de Dumnezeu".***

Zicând acestea, a ieşit, lăsând casa patriarhală, şi s-a sălăşluit într-una mică, care era departe de biserică, fugind de gâlceavă şi de întrebările celor ce veneau la dânsul. Apoi, mulţi din popor alergând la dânsul, îl rugau să se milostivească spre turma sa, să n-o lase, căci a crescut-o şi a înmulţit-o cu atâtea osteneli şi sudori; şi-i ziceau: "Dă, o! părinte, darul tău iubiţilor tăi fii, pentru care multă vreme te-ai ostenit, dăruieşte nouă şi rămăşiţa zilelor tale, ca după moartea ta, să avem trupul tău noi cei ce suntem luminaţi prin învăţăturile tale". Iar sfântul, ca un părinte iubitor de fii, se înduioşa cu inima şi nu ştia ce să facă; numai se ruga lui Dumnezeu, ca să rânduiască cum e mai bine pentru turma sa.
Adunându-se mai mulţi episcopi, şi mai mare neunire şi gâlceavă făcând, ***fericitul Grigorie, stând în mijlocul soborului, a zis:*** ***"Bărbaţi şi împreună păstori ai sfintei turme a lui Hristos! Urât şi cu totul trist ar fi dacă învăţând pe alţii pace, înşivă să ridicaţi război unii către alţii; căci pe alţii învăţaţi a se uni într-un cuget, iar voi înşivă sunteţi neuniţi; deci, vă rog pentru însăşi Preasfânta şi cea de o fiinţă Treime, să vă uniţi unii cu alţii în bine şi cu pace, iar de sunt eu pricinuitor de dezbinare, nu sunt mai cinstit decât proorocul Iona, deci, aruncaţi-mă în mare şi va înceta dintre voi furtuna tulburărilor; căci voiesc a pătimi orice aţi voi, deşi sunt nevinovat, pentru unirea voastră într-un cuget. Din scaun scoateţi-mă, din cetate goniţi-mă, numai adevărul şi pacea, precum zice Zaharia, iubiţi-le; fiţi sănătoşi, sfinţi păstori, şi a pomeni ostenelile mele să nu încetaţi".***

Acestea zicându-le, ei s-au ruşinat, umilindu-se de cele zise. Iar sfântul, ieşind din sinod şi gândind să se întoarcă în patria sa, s-a dus la împăratul, să ceară voie a se

duce întru ale sale, apoi i-a zis: ***"Pentru ale tale faceri de bine, pe care le-ai făcut Bisericii, o! împărate, să-ţi răsplătească Hristos, în ziua răsplătirii; iar darul pe care acum îl poftesc de la tine, preaputernicule stăpâne, să nu te îndoieşti a mi-l dărui. Nu poftesc averi, nici mă rog pentru rudeniile mele, nici voiesc acoperăminturi de mult preţ; ci doresc încetarea ostenelilor mele, ca să înceteze şi zavistia multora şi să aibă pace episcopii, prin sârguinţa ta; alinează războiul arhiereilor, cel ce ai potolit îndrăznirea barbarilor; pe stăpânirea ta cea purtătoare de biruinţă s-o împodobeşti prin aceasta, ca adică episcopii să aibă pace şi unire între ei; şi o vor avea aceasta, de voi fi eu liberat la patria mea. Această dăruire o poftesc; acest dar desăvârşit să-l arăţi mie".***

Deci, s-a minunat împăratul de cele grăite de sfântul şi a lăcrimat; la fel şi boierii cei ce erau cu împăratul, pentru că toţi erau cuprinşi de mare dragoste către dânsul şi nu voiau să-l elibereze. Iar el pe de o parte punând înainte bătrâneţile şi bolile cele de-a pururi, iar pe de alta dezbinările cele ce se făceau pentru dânsul între episcopi, şi mult rugând pe împărat, l-a înduplecat ca să nu-l oprească, ci să-l elibereze unde voieşte; ca celelalte zile ale vieţii sale să le săvârşească în pace, odihnindu-se puţin de ostenelile cele multe. Deci, fiind eliberat, i-a sărutat pe toţi şi, pace dând oilor sale, ieşea din cetate, tot poporul petrecându-l şi cu mare tânguire plângând. Apoi, episcopii care iubeau pe Sfântul Grigorie şi plângeau după dânsul au ieşit din cetate, lăsând soborul şi s-au întors fiecare la locul său, între care era Grigorie de Nissa, fratele marelui Vasile, Amfilohie al Iconiului, Evloghie al Edesei, Eladie al Cezareei, Otreie al Melitinei şi mulţi alţii. Iar soborul cel ce a rămas în Constantinopol a pus pe scaunul acela pe Nectarie.

Sfântul Grigorie, Cuvântătorul de Dumnezeu, mergând în ţara Capadociei, s-a sălăşluit în satul părintesc, care se numea Arianz, şi se odihnea acolo, fiind foarte slab; totuşi nu înceta ostenelile cele pentru Dumnezeu, pentru că aflându-şi patria sa, Nazianzul, vătămată de eresul lui Apolinarie, a curăţit-o prin multe sfătuiri şi scrisori. Şi fiind rugat de cetăţeni ca să primească scaunul cel părintesc, n-a voit, ci pe un preot oarecare, anume Eulalie, bărbat drept-credincios şi îmbunătăţit, l-a pus episcop; iar el se liniştea în satul Arianz, unde vieţuind câtva vreme, şi multe scrieri folositoare lăsând, întru adânci bătrâneţe a trecut la viaţa cea neîmbătrânită, în 25 de zile ale lunii ianuarie, şi a fost îngropat cu cinste în cetatea Nazianz.

După mulţi ani, cinstitele lui moaşte le-a mutat dreptcredinciosul împărat Constantin VII Porfirogenetul (913-959) din Nazianz în Constantinopol şi le-a pus în biserica Sfinţilor Apostoli, spre ajutorul şi apărarea cetăţii şi spre mărirea lui Hristos Dumnezeu, Celui împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh slăvit, în veci.

Amin.

(Adunată pe scurt după Grigorie prezbiterul, ucenicul său şi după Rufin)

(Vieţile Sfinţilor - Viaţa celui între Sfinţi părintele nostru Grigorie de Dumnezeu cuvântătorul, patriarhul Constantinopolului)